

Potápěčská nehoda na lokalitě Hučiacia vyveračka (Zugó) ve Slovenském krasu

Původně jsem myslel, že se k této nehodě nebudu nijak vyjadřovat, ale několik lidí mě o to opakovaně prosilo a tak jsem překonal vrozenou lenost či spíše celkovou nechutť tuto záležitost komentovat a pokusil se napsat pár řádků. Konečným impulzem byla nakonec prosba Jirky Hovorky, kterého si nesmírně vážím a který po mnoho let předává své zkušenosti adeptům na jeskynní potápění a snaží se především o propagaci maximální bezpečnosti. K tomu samozřejmě patří prevence a detailní rozborů nehod, které se staly v minulosti. Ostatně této oblasti je v kurzech organizovaných ČSS věnováno poměrně mnoho prostoru. Takže zde je popis událostí, jak jsem to viděl já.

Ve středu 13.8.2008 plánovala naše ZO 6-25 společně s dalšími kluby odjezd na tradiční expedici do Černé Hory, jejíž náplní měl být mj. i potápěčský průzkum lokality Jurisko Vreljo. Díky tomu jsem měl od předchozího dne nabaleno v autě kompletní speleo-potápěčské vybavení. Odjezd byl plánován na odpoledne a dopoledne jsme tedy všichni intenzivně pracovali. Díky tomu, že jsem předchozí týden byl v zahraničí a chystal se na dovolenou, měl jsem poměrně nabitý pracovní program. Během telekonference se zahraničními partnery mě několikrát zvonil mobilní telefon. Nejprve od Heleny Sedlákové, potom od Víta Kamana a nakonec od Romana Šebely, náčelníka Speleoogické Záchrané Služby (SZS). Vzhledem k tomu, že se jednalo o skutečně důležitou radu, na telefony jsem nereagoval. Romana nakonec napadlo poslat mi sms s tím, že na Slovensku došlo k potápěčské nehodě a že je potřeba začít něco dělat. Okamžitě jsem přerušil telekonferenci a začal zjišťovat, co se stalo.

Z telefonu s Helenou Sedlákovou, přímou účastnicí akce na Zugó jsem zjistil, že Jiří Maté a Aleš Procháska jsou již delší dobu nezvěstní po potápění v sifonu na konci jeskyně Hučiacia vyveračka. Helena mě prosí, abych co nejrychleji sám přijel a společně s ní se za kluky potopil. Posléze jsem se dozvěděl, že vůbec nejdříve kontaktovala Radka Husáka s žádostí o zapůjčení lahví 2 x 6 l. Partyzánskou akci ji rozmlouvám a trvám na spuštění ostré záchrané akce. Beru si zodpovědnost za potápěčskou část a Helenu prosím o zorganizování „suché“ části ve spolupráci se slovenskými jeskyňáři.

Roztáčí se kolotoč telefonátů. Po dohodě s Danem Hutňanem (velice zkušeným speleopotápěčem z Prahy) kontaktujeme Michala Megelu z Rimavské Soboty, slovenského speleopotápěče, který je schopný na místo nehody dorazit nejdříve. Domlouváme se, že na Slovensko vyrazím nejdříve já a Dano společně s dalšími potápěči vyjedou později. Ze skladu SZS mi Roman Šebela přiváží 2 sety 2 x 7 l upravené na tzv. bokovky, které jsme pro účely záchraných akcí pořídili jako stálou výbavu skladu SZS. Po dohodě s ostatními členy expedice se domlouváme, že původně plánovaná osádka mého auta vyrazí společně se mnou jako suchozemská podpora. Z Brna se nám daří vyrazit okolo 15.00. Celou cestu skoro nepřetržitě telefonuji. Slovenská strana odmítá oficiálně požádat českou stranu o pomoc. Díky tomu není možné do akce oficiálně zapojit SZS a získat zázemí integrovaného záchraného systému. Hasiči jsou připraveni poskytnout veškerou pomoc v podobě zázemí celé akce. V podvečer dokonce přichází dezinformace z Ministerstva vnitra, že oba potápěči jsou již zachráněni.

Michal Megela mezitím dorazil na místo. Tvrdí, že kdosi rozhodl, že se počká na odkalení sifonu a teprve poté se bude potápět. Rozmlouvám mu tento, dle mého nápadu nesmyslný nápad (v sifonu s takovými úžinami stejně nikdy viditelnost nebude dobrá), a posílám jej do jeskyně. Na místo přijíždíme ve 21:30. Průjezd přes louku je zatarasen novinářskými auty (slovenské televize jsou zde již v kompletní sestavě). Příště by to chtělo okamžitě podobně jako při záchrané akci na Býčí skále uzavřít přístupové cesty a zajisti bezproblémový příjezd všem potřebným.

Tetínský dóm, místo převlékání potápěčů, foto František Musil

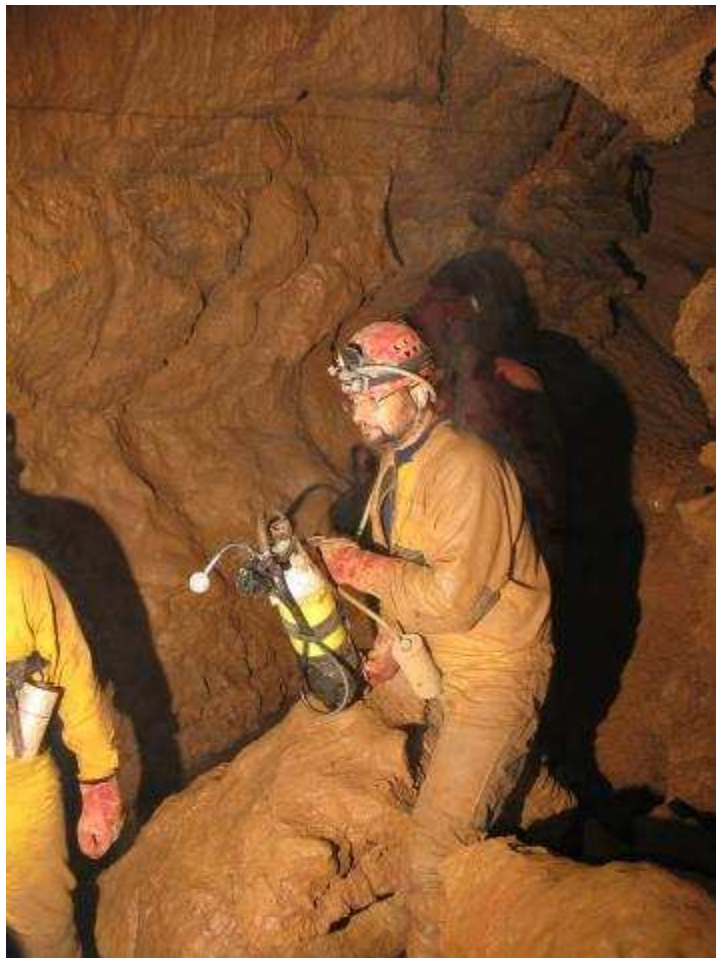
Jeskyňě Hučiaca vyvěračka se nachází pod Plešiveckou planinou u vesnice Kunová Teplice. Na místě se nás ujímá Petr Kadlec z Tetínské skupiny a stručně nás seznamuje se situací. Vyjmenovává jaké centrály a kompresory je schopen zajistit, ale to v této chvíli není důležité. Na místě je též lékař z Horské služby, se kterým konzultuji hypotetický stav obou pohřešovaných, pokud jsou naživu v suché části za sifonem. Shodujeme se, že největším problémem bude pravděpodobně podchlazení a že je asi nebude možné okamžitě transportovat pod vodou. Na základě této informace dáváme dohromady vodotěsný barel s provizorní bivačovací výstrojí za sifon. Nutno podotknout, že jeho obsah dáváme dohromady ze svých osobních věcí. Veškeré zázemí na místě je totiž nulové! Není zde zajištěno ani osvětlení, ani technické vybavení a co je nejhorší, nejsou tu ani jeskyňáři, co by nám pomohli odnést věci k sifonu. Jak prozřetelné bylo s sebou vzít i ostatní účastníky naší expedice (další dvě auta jsou tou dobou již na cestě a z Prahy a Brna vyráží další tým potápěčů).

Oficiálním vedoucím záchranné akce je Ivan Račko z Horské Služby. Hlásím mu náš příjezd, ale jeho reakce je poněkud zarážející. Mluví o tom, že stran potápění se ještě nerozhodli a že zvažují využití potápěčů z Horské služby z Polska. Přesvědčuji ho o nutnosti rychlého zásahu a připravuji se do jeskyň. S transportem mi pomáhají Petr Celý a Janek Gajdošík z naší skupiny, doprovod nám dělá známý slovenský jeskyňář Jaroslav Stankovič. Poměrně rychle se dostáváme až do Tetínského dómu, kde se setkáváme s Mišem. Helena zatím čeká u sifonu.

Mišovi se nepodařilo dostat se dál. Vysvětluje mi situaci v sifonu. Po průniku Standy Bílka před 15-ti lety došlo kvůli pokusům o odstřílení sifonu k zavalení tehdejší průchodné cesty. Tým potápěčů Tetínské skupiny údajně našel novou cestu pod vodou v pravé části sifonu po manipulaci s vápencovými bloky přímo v sifonu. Mišův popis nekoresponduje s popisem od Heleny Sedlákové. V sifonu je zmatek ve vodících šňůrách. Údajně z „pietních“ důvodů je zde ponechána stará šňůra Standy Bílka, která vede do neprůlezného profilu. Domlouváme se s Mišem, že do sifonu půjdeme společně. Já se pokusím o průnik obou úžin, on na mne bude čekat před první úžinou. Viditelnost je

asi 0,5 – 1 m, ale velmi rychle klesá, zejména v úžinách. Před první úžinou je volně odložená zřejmě rezervní lahev s automatikou. První úžinou se mi daří proplavat bez problémů. Za ní visí další lahev s automatikou a vedou odtud dvě šňůry, obě přetržené. Vzhledem k tomu, že toto vůbec neodpovídá Helenině popisu, rozhodují se vynořit a znovu to celé probrat.

Helena mezitím vylezla na povrch. Slovenskému týmu, složenému především z hasičů, se v mezičase podařilo natáhnout polní telefon až k sifonu a zároveň totálně zakouřit prostory před sifonem. Telefonicky se spojují s Helenou a konzultují s ní situaci pod vodou. Poté, co mi radí, abych pokračování hledal přehmatem na jakousi šňůru kdesi metr vpředu vlevo dolů, se nakonec rozhodují použít vlastní intuici. Domlouváme se, že z bezpečnostních důvodů bude nezbytné ze sifonu odstranit veškeré vodící šňůry a natáhnout jednu novou.

Transport lahví k sifonu, foto František Musil

Vracíme se pod vodu. Postupně Mišovi přes první úžinu podávám rezervní lahev a smotané obě šňůry. Viditelnost mezitím klesá na nulu. Navazuji vlastní buben a hledám pokračování v puklině na dně. Objektivně musím prohlásit, že kdybych na podobné místo narazil při průzkumném ponoru, asi bych se dopředu netlačil. Nohama napřed, po několika prostocvicích, se mi daří úžinou propadnout do již větší chodby, kde se dá pohodlně plavat. Asi po 2 metrech narážím na vodící šňůru. Plavu podél ní, až na volnou hladinu v dómu za sifonem. Hlasitým voláním se snažím kontaktovat s pohřešovanými potápěči. To se mi daří a za chvíli jsem u nich. Bivakují v suché části dómu. Vypadají, že jsou v mimořádně dobrém fyzickém stavu. Střídají se ve spánku, provozují cvičení a v pravidelných intervalech pojídají sladkosti. Zjišťuji, že nemají dostatečnou vzduchovou zásobu na návrat zpět, dle jejich sdělení jsou schopní se vrátit zpět přes sifon. Domlouváme se, že vyčkají na transport náhradních lahví.

Cestou zpět v sifonu dělám pořádek ve šňůrách, aby ven vedla pouze jedna. Ve druhé úžině se zasekávám a skoro pět minut bojuji, aby se mi podařilo protáhnout. Je to opravdu na těсно. Po vymoření informuji zbytek týmu o situaci za sifonem. Telefonicky se spojuji s Danem Hutňanem, který mezi tím dorazil společně s Radkem Husákem, Martinem Honešem a Mírou Manhartem (všichni zkušený jeskynní potápěči). Domlouváme se, že do vody půjdou Dano s Radkem, dovezou klukům náhradní lahve a doprovodí je zpět sifonem. Transport potápěčské výstroje zajišťuje z větší části zbytek účastníků expedice Medůza, kteří mezitím dorazili. Zakce je pořizována fotodokumentace (František Musil) a videodokumentace (Roman Grošek).

Porada před ponorem Radka a dana, foto František Musil

V Tetínském dómu Radkovi s Danem vysvětlují situaci pod vodou. Nakonec se shodujeme, že nejlepší bude, když každý z nich zpět doprovodí jednoho z kluků. Naše družstvo se mezitím vydává na cestu na povrch, kam dorážíme okolo 6 hodiny ranní. Mírně poprchá a pořád zde není žádné zázemí pro usušení overalů. Situaci zachraňují Samaritáni, kteří mají miniaturní přístřešek, kde podávají horké nápoje, polévku a chleby. Posedáváme a čekáme na zprávy z jeskyně. Okolo se houfují novináři a lokální i celostátní politici včetně ministra vnitra Roberta Kaliňáka.

Dano s Radkem mezitím bez problémů překonávají sifon ověšení lahvemi. V rychlosti strojí kluky do vody a vydávají se na cestu zpět. První jde Radek společně s Jirkou a bez problémů překonávají úžiny. Aleš v úžině bojuje a dává Danovi signál k návratu zpět do dómu. Zkušený Dano však nekompromisně trvá na postupu ven a nakonec i oni dva překonávají úžinu. V Tetínském dómu se klukům poprvé za celou dobu trvání akce dává lekce a ponaučení. Transportní tým z jeskyně vynáší první část výstroje.

Na povrchu mezitím vypuká jásot a začíná oslava úspěšné záchranné akce. Pivo, šampaňské i slivovice tečou proudem. Všude pobíhají dychtiví novináři a snaží se mámit rozhovory. Ty klíčové jim pak podávají sami zachránění po vylezení z jeskyně. Oba jsou v dobré fyzické i psychické kondici. Do

jeskyně se ještě odpoledne vydávají Martin Honeš a Míra Manhart, aby zpoza sifonu odtransportovali zbylou potápěčskou výstroj zde zanechanou. K večeru je venku úplně vše.

Zbývá tedy pokus o rekonstrukci, co se vlastně při potápěčské akci stalo. Vlastnímu průniku za sifon předcházelo několik ponorů, při kterých potápěči přesouvali skalní bloky, aby uvolnili cestu sifonem. Podle slov Jaroslava Stankoviče byla na potápěčích vidět až přehnaně urputná snaha o znovupřekonání sifonu. V sifonu byly instalovány dvě vodící šňůry plus zde byla ponechána stará šňůra Standy Bílka. Při vlastní akci za sifon bylo jejím cílem dokumentovat dóm za sifonem. To proběhlo dle plánu. Při návratu šel jako první Jiří Maté, který měl v úžině problémy s prolezením. Aleš Procháska se mu snažil „pomoci“ tím, že přeřezal vodící šňůru, protože se domníval, že Jiří je v ní zamotán. Jiří nakonec úžinu překonal, Alešovi se to však nepodařilo. Jiří čekal po vynoření na Aleše, ale ten se nevracel. Usoudil tedy, že se Aleš vrátil za sifon a že čeká na suchu. Po dohodě s ostatními se rozhodli k sifonu vrátit až po několika hodinách a po odkalení vody měl Jiří uskutečnit další ponor, aby se vrátil pro Aleše. To se skutečně stalo. Jiří však při překonávání úžiny (údajně zde opět došlo k problému) nenavázal přerušenu vodící šňůru, ale přesto se dostal na druhou stranu sifonu. Zde se pak společně s Alešem, který tu naštěstí byl, rozhodli počkat na příchod záchranářů.

Čekání na povrchu, foto František Musil

Jak jsem zmínil na začátku tohoto článku, nehody jsou důležité k tomu, abychom se z nich poučili. Pokusil jsem se sestavit seznam bodů, kde došlo k vážnému selhání nebo porušení zásad bezpečného potápění v jeskyních (o bezpečnostní směrnici ČSS nemluvě):

- Ani jeden z potápěčů neměl pro potápění v daných podmínkách odpovídající kvalifikaci ani zkušenosti pro potápění v tak komplikovaných podmínkách.
- Neexistoval dokumentovaný plán potápěčské akce, chyběl přesný popis zatopených prostor. Díky tomu byla značně znesnadněna orientace potápěčů-záchranářů při nízké viditelnosti.

- Nebylo dodrženo pravidlo jediné vodící šňůry. Ponechávání starých a porušených vodících šňůr a současná instalace nových je zejména u lokalit s rizikem snížení viditelnosti mimořádně nebezpečné (např. Teplice 1994). Pietní ani historické důvody zde nejsou na místě. Jen pro úplnost instalace fixních vodících šňůr je dle bezpečnostní směrnice vyhrazena pouze těm, kdo mají kvalifikaci Zkušený jeskynní potápěč.
- Při řešení krizové situace byla přerušena vodící šňůra, aniž bylo zajištěno její předběžné navázání. Toto je kardinální chyba.
- Potápěč, kterému se podařilo se dostat zpět přes úžinu, se měl pro svého partnera vrátit okamžitě. Úvaha, že je v pořádku za sifonem, mohla být mylná.
- Ihned po incidentu měla být svolána ostrá záchranná akce. Kolegové postiženého svým rozhodnutím hazardovali se životem svého kamaráda. První výzva k záchranné akci se objevila po více jak 12 hodinách od zjištění problému!
- Čekání na odkalení sifonu (v konkrétních podmínkách) a odkládání záchranné akce nebylo na místě.
- Při opětovném zanoření druhého potápěče tento nezajistil obnovu vodící šňůry v sifonu. Vlastně se potápěl bez vodící šňůry. Toto je další neomluvitelná chyba. Navíc zcela chyběl scénář pro případ, že se nevyonoří ani tento potápěč.
- Záchranná akce byla svolána velmi nestandardním způsobem. Díky tomu následně chybělo potřebné zajištění transportů a zázemí, členové SZS ani další účastníci tak např. nebyli pojištěni pro případ nehody..
- Místo nebylo zajištěno před překážením ze strany zbytečných osob.

Celá událost byla následně velmi široce medializována, k čemuž se nechci nikterak vyjadřovat, stejně jako k organizaci záchranné akce na slovenské straně. Dovolil bych si však na tomto místě poděkovat všem, kteří se záchranné akce zúčastnili dobrovolně, bez nároku na jakýkoliv honorář nebo náhradu ztraceného času. Bez nich by se Jiří s Alešem nikdy nedostali na povrch.

V Brně, 9.1.2008

Jan Sirotek
Předseda komise pro jeskynní potápění ČSS